

Energetski prelazi su zapeli. Od kraja Drugog svetskog rata, pa čak i danas, ekonomije industrijski razvijenih zemalja oslanjale su se gotovo isključivo na fosilna goriva. Iako je ova zavisnost zemalja od ove neobnovljive energije porasla zbog visoke energetske efikasnosti i poboljšanja životnih uslova, usporila se od 1973. godine, kada je došlo do naftnog šoka. Ovaj šok se pokazao strašnim za zemlje širom sveta. Prekretnica je bio rat na Jom Kipur (koji je stavio Izrael ispred arapske koalicije predvođene Egiptom i Sirijom). Da bi kaznile zapadne zemlje koje su pomogle Izraelu, arapske zemlje članice OPEC-a (Organizacije zemalja izvoznica nafte) odlučile su da ograniče proizvodnju nafte, utrostruče ili čak povećaju cenu nafte čak četiri puta. Zbog toga je nekoliko zemalja odlučilo da razvije izgradnju nuklearnih elektrana. Ali čak i ako nuklearna energija ne emituje gasove sa efektom staklene bašte, i dalje je izložena veoma visokim rizicima u slučaju nesreće, kao što se to dobro videlo tokom nuklearnih katastrofa u Černobilju ili Fukušimi.

Pitanje obnovljive energije, isprekidanost

Solarni paneli ili vetroturbine su povremeni izvori energije. Oni zavise isključivo od vremenskih uslova, što povećava neizvesnost u pogledu sposobnosti proizvodnje energije: ako nema vetra ili sunca, proizvodnja koju postižu ove vetroturbine i solarni paneli postaje nula. Zbog toga ukupna proizvedena snaga u Evropi ili svetu ne dolazi uglavnom iz obnovljivih izvora energije.

Rasa i politika energetske tranzicije: vodeće zemlje

Zemlje Severne Evrope često se navode kao model energetske tranzicije. Međutim, osim Islanda, sa svojim geotermalnim potencijalom, većina njih se i dalje oslanja na fosilna goriva ili nuklearnu energiju. Stoga ne postoji skandinavski model, već situacije koje se razlikuju od zemlje do zemlje.

Pre svega, ovo su retko naseljene zemlje (osim Danske) i imaju visok nivo razvoja.

Energetski resursi mobilisani za domaću potrošnju po stanovniku, kao i potrošnja električne energije po stanovniku su prilično visoki, što odražava značaj njihove potrošnje energije.

U energetskej tranziciji severnih zemalja potrebno je analizirati energetske mikse koji variraju. Na primer, uglj se i dalje koristi u Finskoj i Danskoj, a udeo nafte i gasa ostaje značajan u Norveškoj, a takođe i u Danskoj.

Pet skandinavskih modela

Da bi se objasnilo postojanje ovih pet modela, trebalo bi znati i resurse dostupne za neke zemlje i istoriju njihovog razvoja. Dostupni resursi su, s jedne strane, ugljovodonici otkriveni u Severnom moru, zatim u Norveškom i Barentovom moru, a s druge strane, uglj koji se vadi od početka prošlog vijeka u Norveškoj, Švedskoj i Finskoj.

Istraživanje nafte u Sjevernom moru započelo je 1966. godine, godinu dana nakon podjele

teritorijalnih voda. U Norveškoj je 1969. kompanija Phillips Petroleum otkrila džinovsko polje Ekofisk, 320 jugozapadno od Stavangera. Proizvodnja nafte i gasa započela je 1971. godine i poverena je norveškom Statoilu. 2011. otkriveno je važno naftno polje Johan Sverdrup, gde bi proizvodnja mogla činiti 25% planirane proizvodnje zemlje, a 2011. je norveški parlament odobrio zajedničke planove razvoja i eksploatacije.

U **Danskoj** je proizvodnja nafte započela 1972. godine, a proizvodnja gasa 1984. godine, nakon otkrića velikih polja 1979. godine. Početkom 1990 -ih, danska distributivna mreža snabdevala je gasom celu zemlju, ali je proizvodnja nafte i gasa opala od 2005. Međutim, **Norveška** je u boljoj poziciji od Danske: sedmi je najveći proizvođač i treći najveći izvoznik prirodnog gasa i 14. najveći proizvođač nafte u svetu.

Između 1960. i 1970., suočene sa povećanom potražnjom energije, izbori su se razlikovali od zemlje do zemlje: **Švedska** i **Finska** su izabrale nuklearnu energiju, dok je Danska to odbacila. Norveška i Island oslanjali su se na svoje glavne resurse: ugljovodonike i geotermalnu energiju. Od 1990. izbori za energiju su se približili zbog želje svih da smanje GES i, prema tome, da razviju obnovljivu energiju; međutim, Finska je odlučila da nastavi nuklearni put, a Norveška da nastavi da eksploatiše svoje ugljovodonike.

Danska je, nakon naftnog šoka 1973. godine, odlučila da smanji svoju energetsku zavisnost i, 1970 -ih, izabrala je energiju vetra, koja je prvenstveno na kopnu (od 445 ostrva u zemlji, samo 72 su naseljena), a zatim i na vetar. Zbog svog geografskog položaja, zemlja u stvari ima konkurentsku prednost: rekordni faktor kapaciteta od preko 40%, pa čak i 50% (na primer, na farmi u Anholtu). Što se tiče vetroelektrana na moru, Danska je 1999. godine instalirala prvi vetropark na svetu u Vindebiju (11 turbina snage 0,45 MV). Pošto je vetar jak i redovan, vetro turbine se mogu instalirati svuda. Od 2013. godine najveća vetroelektrana je ona u Anholtu: ima ukupno 111 vetrogeneratora (po 3,6 MW svaka) i instalisane snage 400 MW. Zemlja ima dva glavna igrača u evropskom sektoru energije vetra: Vestas (najveći proizvođač vetro turbine do 2015. godine, pre dolaska kineskog Goldvind -a) i Ørsted (ranije Dong Energi). Bum energije vetra u Danskoj rezultat je političke strategije koja uključuje nacionalne i lokalne vlasti, kompanije, kao i stanovništvo.

Island (330.000 stanovnika) je zemlja u kojoj skoro 100% potrošene električne energije dolazi iz obnovljivih izvora energije. Energetska tranzicija koju je ostvario Island može biti izvor inspiracije za zemlje koje žele povećati svoj udio obnovljive energije. Iako je Island vrlo dobar primjer kako se moderna ekonomija može razvijati koristeći obnovljive izvore energije, ipak se do početka 1970 -ih zemlja morala oslanjati na fosilna goriva kako bi osigurala najveći dio svoje potrošnje energije. Uprkos dobrim namerama, Island nije pribegao obnovljivim izvorima, a motivacija je bila da se ne može nositi sa oscilacijama cena

nafte uzrokovanim brojnim krizama koje su pogodile globalno tržište. Izolovano, blizu arktičkog kruga, bio mu je potreban stabilan i ekonomski održiv izvor energije.

Na Islandu, poznatom kao „zemlja vatre i leda“, pristup obnovljivoj energiji ima veliku prednost zbog izuzetne geologije i geografskog položaja. Smešten usred Atlantika na prelomu američke i evroazijske tektonske ploče, Island je veoma aktivno vulkansko područje koje se eksploatiše za proizvodnju geotermalne energije. Glečeri pokrivaju 11% zemlje. Susnežica hrani glacijalne reke koje teku iz planina u more, doprinoseći hidroelektričnim resursima. Štaviše, ogroman vetropotencijal zemlje je u osnovi neiskorišćen.

Islandski poljoprivrednici, pioniri geotermalnog grejanja

Prve inicijative za razvoj obnovljive energije, geotermalne i hidroelektrične, preuzeli su lokalni preduzetnici. Početkom 20. veka, poljoprivrednik je pronašao način da iskoristi toplu vodu koja je izašla iz zemlje da razvije osnovni geotermalni sistem grejanja. Opštine su postepeno sledile primer i sistematičnije istraživale geotermalne resurse. Tehnologija bušenja, koja se koristi za naftu, omogućila je bušenje dublje do toplije vode, kako bi se zagrijalo više domova. Veliki projekti su razvijeni implementacijom geotermalnih sistema grijanja na komercijalnom nivou. Prve hidroenergetske projekte, slične geotermalnim, razvili su odgovorni poljoprivrednici za snabdevanje farmi električnom energijom. 1950. godine izgrađeno je 530 malih hidroelektrana, stvarajući nezavisne sisteme za proizvodnju energije rasprostranjene širom zemlje.

Šezdesetih godina prošlog veka, da bi podstakla upotrebu geotermalne energije, islandska vlada je osnovala garantni fond za geotermalno bušenje kako bi dala zajmove za geotermalna istraživanja i ispitivanja bušenja, takođe pokrivajući troškove u slučaju vanrednog stanja. Pravni okvir je stvoren kako bi se ohrabrila domaćinstva da se priključe na mrežu za geotermalno grejanje umesto da nastave da koriste fosilna goriva. U isto vreme, Island se počeo fokusirati na razvoj hidroenergije velikih razmera, atraktivan način za međunarodne industrijske korisnike da privuku nove industrije kako bi diverzificirali ekonomiju, ali i otvorili radna mjesta i nacionalnu električnu mrežu. Slučaj Islanda je jedinstven. Iako je Island 1970 -ih bio mala i miroljubiva država, postojale su prepreke i uspeh nije garantovan, troškovi i energetska bezbednost igrali su važnu ulogu u koheziji opština, vlade i javnosti. Nakon vekova siromaštva i strane dominacije, zemlja nije imala osnovnu infrastrukturu i odgovarajuće znanje o potencijalu svojih resursa i nije imala iskustvo za izvođenje velikih energetske projekata. Zaista, sve do 1970 -ih, Program Ujedinjenih nacija za razvoj klasifikovao je Island kao zemlju u razvoju. Osim toga, sredstva su obezbedile nove, ali neiskusne institucije.

Naučene lekcije iz Islanda: na osnovu svog iskustva, Island sadašnjim i budućim

zemljama koje planiraju početak energetske tranzicije daje sledeće savete za prevazilaženje prepreka u primeni obnovljive energije:

Kohezija i saradnja između opština, vlade i javnosti od prvih faza tranzicije. Na Islandu je ovaj dijalog ohrabrio poverenje i razvio mentalitet otvoren za rešenja za prevazilaženje prethodno navedenih prepreka.

Lokalna odgovornost i učešće javnosti su od suštinskog značaja. Predanost opština inovativnim islandskim preduzetnicima i naučene lekcije oživele su geotermalnu energiju i hidroenergiju, koje su se pokazale vredne.

Regulatorni okvir, podsticaji i podrška vlade ubrzavaju evoluciju. Garantni fond za bušenje na Islandu ubrzao je tranziciju ublažavajući rizike sa kojima se suočavaju opštine koje izvođe geotermalne projekte.

Kao i u svakom razvoju industrije, dugoročno planiranje implementacije obnovljivih izvora energije je važno.

Neophodno je predstaviti svaki korak. Javnost učestvuje u tranziciji koju razume i želi. Na Islandu, opštine koje su imale stalan pristup termalnim izvorima postale su uzor drugima. Koristeći fotografije koje prikazuju glavni grad „pre i posle“, političari su takođe skrenuli pažnju birača na pozitivan uticaj geotermalnih resursa na kvalitet vazduha, u poređenju sa fosilnim gorivima.

Zaključci: Tranzicija Islanda je više uspeh nego „model za sve“. Slučaj Islanda pokazuje da ne samo bogate razvijene zemlje mogu prevazići troškove i unutrašnje prepreke na putu zelene tranzicije.

Za Island, ima smisla koristiti geotermalne resurse i hidroenergiju za tranziciju energije. Što se tiče drugih država, lokalni uslovi će odrediti najefikasnije obnovljive izvore i način na koji se oni mogu najbolje kapitalizovati. Svaka zemlja je jedinstvena, pa će tranzicija u svakoj od njih biti drugačija. Stoga je tranzicija Islanda više uspeh nego „model za sve“. Slučaj Islanda takođe podseća da ne samo bogate razvijene zemlje mogu prevazići troškove i unutrašnje prepreke na putu zelene tranzicije.

Izvođenje programa reciklaže, ali bez sirovina

Švedska ima uravnoteženu kombinaciju energije u kojoj obnovljivi izvori energije čine više od polovine finalne potrošnje, dok fosilna goriva čine samo 27%. Zemlja ima, pre svega, proaktivan poreski sistem sa porezom na ugljenik pomnožen sa šest (od 20 do 120 evra po toni emitovanog CO₂). U Švedskoj je potrošnja energije konstantna ili se neznatno povećala u poslednjih pet godina (sa 46 Mtoe u 2013. na 46,8 Mtoe).

Šume (skoro 280.000 kvadratnih kilometara) predstavljaju 54% teritorije, a zemlja je drugi najveći izvoznik papira, celuloze i drveta u svetu (posle Kanade). Ovdje se velika količina

šumskih ostataka može iskoristiti za energiju, posebno što zemlja uvozi drvo kako bi se nosila s rastom poslovanja u sektoru. Štaviše, Švedska je krenula putem biogasa proizvedenog prvo u Skaneu kako bi se pozabavila proliferacijom crvenih algi, a zatim koristila poljoprivredni, stočni i kućni otpad. Ironija čini njegov program reciklaže toliko uspešnim da mu sada nedostaju sirovine.

Jedan od najvećih međunarodnih proizvođača obnovljive energije

Preko 55% električne energije koja se troši u Portugalu dolazi iz obnovljivih izvora. Sa skoro 1.793 kilometara obale i nekoliko reka, hidroenergija je glavni obnovljivi resurs zemlje, ispred energije vetra. Portugal je ponosno jedan od najvećih međunarodnih proizvođača obnovljive energije. Zemlja je jedna od najnaprednijih u Evropi i svetu na ovom nivou. Put do neutralnosti ugljenika je na dobrom putu.

Međutim, nisu svi Portugalci ljubazni prema obnovljivoj energiji. Proliferacija solarnih panela i vetrogeneratora izaziva nezadovoljstvo u zemlji. Tako su, na primer, u zalivu Viana Do Castelo, koji se nalazi na severu Portugala, lokalni ribari snažno kritikovali postavljanje tri vetroturbine na moru, jer je očuvanje mora pomorsko. Tako se radi na promociji vetroturbina na moru i smanjenju posledica za ribare, posebno uz finansijsku nadoknadu. Međutim, ovi nedostaci ih ne sprečavaju da nastave ovim zelenim putem i postanu pravi evropski primer.

Energetska tranzicija od 1980

Postoji region u Evropi u kome se ljudi snabdevaju isključivo iz čiste električne energije. Ovaj „zeleni raj“ je Donja Austrija, pokrajina od 1,6 miliona ljudi na severoistoku zemlje koja je od 2015. pokazala mešavinu koja se u potpunosti temelji na obnovljivoj energiji. Ovo je rezultat ulaganja od 2,8 milijardi EUR od 2002. godine, a posebno bogate hidraulične proizvodnje u regionu (63% proizvodnje). Širom zemlje, „zelena“ kultura je takođe dobro uspostavljena, jer udeo obnovljivih izvora energije dostiže 73%. Austrija je odustala od nuklearne energije nakon referenduma 1978. godine i popularizirala koncept energetske tranzicije 1980 -ih.

Nemačka ubrzava energetska tranziciju

Nemačka namerava da ubrza postepeno ukidanje uglja i poveća udeo obnovljivih izvora na 70% do 2030. Dakle, mora da se oprosti od nuklearne energije 2022. godine, pa od uglja 2038. Cela ekonomija, industrija i društvo su pred napraviti neviđenu promenu energije. Istovremenim oslobađanjem od ove dve tehnologije, zemlja se nada kako će postići svoje ciljeve smanjenja emisije gasova sa efektom staklene bašte, tako i povratiti liderstvo u energijama budućnosti. Kako bi smanjila emisiju CO2 za 65% prije 2030. godine, Nemačka će morati da udvostruči godišnju stopu izgradnje svojih vetroelektrana i solarnih elektrana i

udvostručiti svoje proizvodne kapacitete. U nedostatku jasnog regulatornog okvira koji je izvršna vlast postavila da bi to postigla, proizvođači se plaše da plate previše visoke cene za ove ambicije.

Frensis napreduje polako, ali sigurno

Francuska sporo, ali konstantno napreduje u pogledu obnovljive energije. Međutim, ostaje jedna od najbolje opremljenih evropskih zemalja koja je pokrenula ovu promenu. Francuska ima veliki potencijal u pogledu solarne energije i energije vetra. Krajem prošle godine park obnovljive energije iznosio je 55.906 MW. Ovaj park okuplja energiju vetra, solarnu energiju, hidroenergiju i bioenergiju. 2020. stoga beleži povećanje za 2.039 MW, uglavnom zbog sektora vetra i sunca. Ove zelene energije činile su 26,9% francuske potrošnje električne energije, što predstavlja povećanje od približno 4 procentna poena u odnosu na 2019.

Povećanje obnovljive energije u Francuskoj značajno je od 2005. godine, razvojem biogoriva, čvrste biomase, toplotnih pumpi, energije vetra i fotonaponskih sistema. Francuska vlada je 2015. godine objavila zakon o tranziciji energije. Uspostavljeni ciljevi bili su smanjenje potrošnje fosilnih goriva za 30% u periodu 2012-2030; smanjenje udela nuklearne energije na 50% do 2025. godine i diverzifikacija proizvodnje električne energije kako bi se dostigla 32% obnovljive energije u finalnoj potrošnji energije do 2030. godine; smanjenje potrošnje energije za 50% između 2012. i 2050. Ostali ciljevi: termička obnova zgrada, prilagođavanje transporta, borba protiv otpada i kružna ekonomija (recikliranje) itd.

Istočna Evropa i zelena tranzicija

Zemlje istočne Evrope zelenu tranziciju smatraju novim konceptom i novim načinom života, što je veoma teško razumeti. Pre svega, moglo bi se reći da su oni manje svesni problema životne sredine od zemalja Zapadne Evrope. Štaviše, činjenica da ove zemlje same proizvode ugalj obično objašnjava zašto ga ne kupuju iz inostranstva. Ako bi koristili više obnovljive energije, to bi zahtevalo značajna ulaganja, posebno u strane kompanije.

Zavisnost od fosilnih goriva u Evropi

Zelenu tranziciju i održivi razvoj, koji se zalažu za obnovu ekonomskog i društvenog modela za dobrobit planete, sada ometaju mnogi sektori ekonomije. Jedan od najštetnijih je transportni sektor: njegovo zagađenje u smislu stakleničkih gasova je zaista izuzetno važno. Na primer, 13,41 gigatona CO₂ emitovano je 2016. godine na globalnom nivou, čime je dokazano da je potrebna ozbiljna revizija vrsta energije koja se koristi.

U Evropi takođe nalazimo značajno oslanjanje na energiju, jer uvoz premašuje polovinu potreba, posebno primarnu energiju kao što su ugalj, nafta i gas. Štaviše, Evropa ima ekološki otisak 2,2 puta veći od svojih bioloških kapaciteta, prema WWF -u (Svetski fond za

zaštitu prirode, prva svetska organizacija za zaštitu prirode), što znači da Evropljani nastavljaju da eksploatišu resurse. Ali danas je zavisnost zemalja od neobnovljive energije veliki deo trenutnog energetskog problema. U stvari, u poslednjih deset godina preko 95% energije za transport dolazilo je iz nafte. Od ovih, vazduhoplovstvo je najzagađenije transportno sredstvo. Za mnoge ekologe, jedan od najefikasnijih načina za smanjenje ovih emisija bio bi jednostavno naplaćivanje većih poreza avioprevozniciima za naftne derivate kako bi se smanjila njihova učestalost i ograničilo zagađenje.

Međutim, treba napomenuti da, u sadašnjem sistemu, ekonomija skoro uvek ima prednost nad životnom sredinom i zdravljem. Stoga bi pretnja otpuštanja mogla biti odgovor koji su predložile ove aviokompanije, utičući tako na ekonomski sistem: stoga ovo delom objašnjava zašto se napredak u ovoj oblasti bori za napredak.

Vozila na vodonik za čistiju Evropu?

Automobili, kamioni i autobusi danas rade uglavnom na naftu. Izazov sa kojim se evropske zemlje su poslednjih godina suočile uveliko je bio pronaći pogonske sisteme koji su manje štetni po planetu, za različite tipove vozila. Zbog toga su električna vozila sve više razvijena na evropskom nivou. Zaista, u 2019. godini Norveška je zabeležila povećanje tržišnog udjela električnih automobila na 55,9%, a isto se dogodilo u Holandiji (15,1%) i Švedskoj (11,4%). Štaviše, kako bi promovisala kupovinu ovih vozila, koja su povoljnija za zelenu tranziciju, francuska vlada je odlučila da dodeli 7.000 EUR za svaku osobu koja kupi električno vozilo. Međutim, čak i ako električna vozila ne ispuštaju CO₂, proizvodnja baterija predstavlja velike ekološke i društvene probleme. Zbog toga neki ljudi govore o drugim energetskim mogućnostima, poput vozila na vodonik, pri čemu je vodonik najjednostavniji hemijski element koji se može naći u svemiru. Neka vozila već rade na vodoniku, poput Toiote Mirai ili Hiundai Neko, iako su i dalje veoma skupa (skoro 70.000 EUR).

U većini slučajeva, vodonik koji se koristi kao gorivo potiče od transformacije gasa ili ulja, što ni na koji način ne rešava problem emisije CO₂. Drugi obećavajući put je proizvodnja vodonika iz određenih vrsta bakterija. Naučnici su sprovedli istraživanje u tom smislu i zaključili da je bakterija koja se zove *Caldicellulosiruptor saccharoliticus* sposobna da proizvede duplo više vodonika od svih ostalih bakterija: dokaz da bi ta energija mogla igrati ključnu ulogu u budućnosti.

Štaviše, Nemačka je odlučila, u planu oporavka koji se sprovodi u različitim evropskim zemljama, da uloži 7 milijardi evra u plan istraživanja vodonika, energije koja bi u budućnosti mogla da postane zelena.

Zbog toga je potrebna evropska kohezionna politika kako bi se povećala ulaganja i evropska sredstva za upotrebu nove energije, koja emituje manje CO₂ i ekološki je prihvatljivija,

uključujući i za istočne zemlje, koje zaostaju u smislu zelene tranzicije u Evropi. Stoga bi evropska posvećenost omogućila povećanje razvoja ove energije, ali i istovremeno povećala energetske nezavisnosti država članica Evropske unije od svetskih zemalja proizvođača nafte i gasa.

Takođe je dogovoreno u evropskom planu oporavka u vezi sa krizom Covid-19 da 30% od 750 milijardi evra zaposlenih mora biti povezano sa klimatskim promenama kako bi se poštovala ugljenična neutralnost 2050. godine, kako je zatražila predsednica Evropske komisije Ursula fon der Leien.

Nova evropska partnerstva i investicije od skoro 10 milijardi evra

Evropska komisija je 23. februara 2021. godine predložila uspostavljanje deset novih evropskih partnerstava između EU, država članica i/ili industrije. Cilj je ubrzati prelazak u zelenu, klimatski neutralnu Evropu, usidrenu u digitalnoj eri. EU će odobriti sredstva od skoro 10 milijardi evra koja će morati da mobilišu dodatna ulaganja u korist tranzicije i da imaju dugoročne pozitivne efekte na zapošljavanje, životnu sredinu i društvo. Evropsko partnerstvo ima za cilj poboljšanje spremnosti i odgovora EU na zarazne bolesti, razvoj efikasnih nisko-ugljeničnih aviona za čistu avijaciju, podršku korišćenju obnovljivih bioloških sirovina itd. Države članice moraju pokazati posvećenost korišćenju zajmova za oporavak i grantova za podsticanje zelene tranzicije, inovacije i digitalizacija.

Sistemske pristup energetskim tranzicijama u Evropi

Naučno mišljenje Grupe glavnih naučnih savetnika ispituje kako Evropska komisija može doprineti pripremi, ubrzanju i olakšavanju prelaska na čistu energiju u EU. Evropski zeleni dogovor ima za cilj da dostigne neto emisiju stakleničkih gasova u Evropi do 2050. godine, što je neophodan korak za ograničavanje globalnog zagrijavanja. Postizanje ovog cilja je moguće, ali zahteva hitnu i odlučnu akciju. Uloga energetskih sistema je ključna u pokretanju napretka u gotovo svim sektorima u tranziciji ka čistoj planeti za sve. Energetska politika stoga treba biti jasno usmerena ka postizanju klimatske neutralnosti i održivosti. Energetski sistemi EU treba da se zasnivaju na dekarbonizovanim izvorima energije. Grupa preporučuje održavanje budućih energetskih sistema fleksibilnim u pogledu puteva, različitih tehnologija i obima implementacije, te da podrži evropska istraživanja i inovacije kao svetski lider u novim tehnologijama i pametnim sistemima. Kreatori politike treba da prepoznaju uloge svih aktera i zainteresovanih strana u stvaranju inkluzivnog i participativnog okruženja koje podržava izbore energije sa niskim sadržajem ugljenika. Konačno, Grupa preporučuje podršku koordiniranoj kombinaciji politika, mera i instrumenata, uključujući određivanje cena ugljenika kao pokretačku snagu, kako bi se oblikovao efikasan, dosledan i pravedan regulatorni sistem.

Izvor: energyindustryreview.com